

Чернігівці — засновники ООН

У лютеві дні 1929 р. у Відні патріоти заснували Організацію Українських Націоналістів. І хоча ця подія віддалена від нас у часовому просторі та географічному, але вона великою мірою вплинула на наше сьогодення.

Серед учасників установчого збору ООН був і чернігівець — поет, старшина Армії УНР, уродженець містечка Козел (нині Михайло-Коцюбинський) Максим Грива (Загравний) (20. 02. 1893 — 19. 06. 1931).

У 1899-1904 рр. він навчався у вищій початковій школі у с. Слобідка Остерського повіту. До 1909 р. навчався у Чернігівській гімназії. У 1914 р. закінчив скорочений курс Житомирської школи прапорщиків. З 1914 р. у російській армії, з 1917 р. в Армії УНР.

Після поразки українських національно-визвольних змагань інтернований у польських таборках. У 1923 — 1927 рр. — студент історико-літературного відділу Українського педагогічного інституту імені М. Драгоманова. З 1925 р. член Легії (Легиону) Українських націоналістів — першої української націоналістичної організації, що діяла з 1925 по 1929 роки. Друкувався в численних українських виданнях. У 1929 р. узяв

участь у I Конгресі українських націоналістів.

Помер від туберкульозу, спричиненого пораненням в легені під час боїв з більшовиками. Похований на Ольшанському цвинтарі у Празі, Чехія.

Серед засновників Легії був і полковник Армії УНР з Ічні Архип Йосипович Кмета (19. 02. 1891 — 02. 06. 1978). Брав участь у боях з російськими більшовиками.

Закінчив 2-гу Грозненську реальну школу (1911 р.), Олексіївську військову школу (Москва, 1913 р.), Київську інструкторську школу старшин (1918 р.). Штабс-капітан російської армії, учасник Першої світової війни (поранений, нагороджений Георгіївською зброєю — 1916 р.). 13. 05. 1917 р. підвищений до звання капітана. Від 02. 11. 1917 р. — начальник унтер-офіцерської школи 2-ї стрілецької дивізії.

Брав активну участь в українізації частин російської армії. З українців 6-го стрілецького полку створив курінь, з яким перейшов до складу 10-го корпусу. У 1918 р. — старшина 4-го Сердюцького полку Армії Української Держави.

1919 р. — командир 4-го полку, з яким у березні 1919 р. брав

участь у боях з Червоною армією за Житомир.

Інтернований у польському таборі Каліш у 1921 р. 1923 р. виступив як один із засновників Українського військового союзу. Закінчив Українську господарську академію в м. Подєбради, Чехія.

У липні 1926 р. у Подєбрадах став одним з ініціаторів створення Товариства колишніх вояків Армії УНР. Чільний діяч Легії Українських націоналістів.

Після закінчення академії переїхав до Польщі. Служив контрактним старшиною у польській армії (у чині майора). Брав участь у німецько-польській війні, останнє звання в польській армії — підполковник. Інтернований німцями у таборі Вільковішки у Литві. Звільнився у 1940 р. у роки Другої світової війни — представник Українського вільного козацтва та діяч гетьманського руху. Співпрацював з німцями щодо створення українських військових підрозділів. Користуючись фальшивими документами на ім'я Романа Герашенка, заснував осередок ОУН в Ічні.

Від 1950 р. перебував в еміграції у США. Помер у Нью-Йорку.

Також одним із лідерів Легії, до якої він приєднався з групою сту-

дентів «хліборобів-демократів», був уродженець с. Нова Басань, нині Бобрівського р-ну, Опанас Єлисейович Заворіцький (05. 07. 1894 — 1943) — сотник Армії Української Народної Республіки.

Закінчив механіко-технічну середню школу у посаді Клинці, Володимирську військову школу прапорщиків (Петроград) і автомобільну школу. Навчався в Київському політехнічному інституті. Учасник Першої світової війни. Служив в автомобільних частинах російської армії.

В Армії УНР — від 1917 р. По завершенні збройної боротьби у складі Окремої старшинської сотні 2-ї Волинської стрілецької дивізії інтернований у польських таборах.

Закінчив Українську господарську академію в м. Подєбради, Чехія, у травні 1927 р. за фахом інженера-технолога. Член Легії Українських націоналістів. На початку 1920-х рр. написав спогади «Біла перевозу». Загинув у бою на Закарпатті з угорськими окупантами, захищаючи Карпатську Україну.

За інформацією Володимира Муравського та Романа Коваля. «Північний Вектор», 02. 02. 2019

Панорама

Мистецький проект «Михайло Коцюбинський у колі друзів»

Мистецький проект продовжує збирати гостей на цікаві зустрічі у затишній гостинній атмосфері в музеї-заповіднику Михайла Коцюбинського. XXII зустріч була присвячена родині Софії та Олександра Русових.

Гості дізналися непросто історію життя цієї сім'ї від ведучої проекту Наталії Коцюбинської. «Ішли дві долі різними шляхами, на роздоріжжі долі обнялися» — ці слова Ліни Костенко якнайкраще ілюструють життєвий шлях Олександра Русова та Софії Ліндфорс.

Революційна діяльність, зближення з народольцями, пильний поліцейський нагляд, арешти, в'язниця, обшуки, часті переїзди — життя в Україні було сповнене різних труднощів. Коли Русови переїхали до Петербурга, родина змогла займатися громадською діяльністю, Софія стала лектором Бестужівських курсів. Вона підняла питання розвитку національної школи. Олександр почав представляти українські інтереси на зібраннях ліберальних земців, готував проект закону про мову, заснував газети «Рідна справа» та «Українский вестник».

З утворенням Української Народної Республіки Софія Русова увійшла до Центральної Ради і Секретаріату освіти, в якому очолила дошкільний і позашкільний відділи. Вона рішуче втілює в життя гасло «Українізація народної освіти, всіх її організацій». Софія Русова брала участь в освітнянських форумах. Вона наголошувала, що «доля, щастя нашого народу залежить від того, як ми проведемо в життя дороге, велике гасло: вільна національна школа для виховання вільної свідомої дужої нації».

Русова була співзасновницею Педагогічної Академії для підготовки вчителів українознавства. У Києві, Одесі, Катеринославі за її підтримки при університетах створювалися факультети з української, єврейської, польської мовами викладання.

Софія Федорівна очолила українське відділення у Фребелівському інституті і читала лекції з педагогіки українською мовою, розробила концепцію українського дитячого садка, основні засади позашкільної роботи. Одним із головних завдань нової школи, на думку С. Русової, є збудження, виявлення і розвиток самостійних творчих сил дитини, її творчого мислення.

Наступна зустріч проекту присвячена ще одному цікавому неординарному подружжю — Грінченків. Вона пройде 18 квітня

Безкоштовний доступ до електронного архіву української періодики

Обласна бібліотека ім. Короленка надає безкоштовний доступ до повних текстів газет з архіву української періодики онлайн-ресурсу Libraria. Скористатися ресурсом можна, завітавши до інтернет-центру або у відділі краєзнавства бібліотеки.

LIBRARIA (www.libraria.ua) — унікальний ресурс і найбільший в Україні архів оцифрованої періодики (вже є кілька сотень тисяч сторінок, наповнення триває).

Книга про усвідомлення Голодомору

У Чернігові в центральній міській бібліотеці ім. М. Коцюбинського представлено нову книгу чернігівських істориків Сергія Горобця та Сергія Бутка «Усвідомлення Голодомору 1932-1933 рр.: Чернігівщина».

Ініціатором заходу була бібліотека, яку підтримує професійний ліцей залізничного транспорту. Учні 1-2 курсів, викладачі взяли участь у зустрічі з авторами — співробітниками Українського інституту національної пам'яті.

«Чи відомо Вам, де в Чернігові встановлено пам'ятник жертвам Голодомору? Відповідь на це запитання проста — його немає. Чому так сталося — про це йдеться в новій книзі. Вона унікальна тим, що порушує болючі питання. Чому українці «забули» про смерті людей від голоду? Що таке «роїщенський синдром» і закон «про п'ять колосків»? Які наслідки геноциду — Голодомору Україна відчуває зараз і які з них будуть переслідувати країну в майбутньому? Що це за діагноз — «постгеноцидне суспільство»? Як лікуватися кожному і лікувати суспільну пам'ять?» Це говорила Ольга Гайова,

завідувачка відділом обслуговування бібліотеки, відкриваючи представлення нового видання.

«Сьогодні відомо, що на Чернігівщині менше ніж за рік внаслідок Голодомору загинуло майже стільки ж людей, скільки за всю Другу світову війну», зазначив Сергій Горобець. Він підкреслив: «Маємо констатувати таку собі підміну понять: мовляв, як не було масової загибелі людей, то не було і голоду. Це досить розповсюджений стереотип у нашому регіоні, який, по суті, маскує масштаби злочину, розмиває трагізм тодішніх реалій. Насправді, на Чернігівщині голод був повсюдно і у вкрай важких формах».

Сергій Бутко повідомив, що наочним проявом хвороби під назвою «постгеноцидне суспільство» є ситуація в Чернігівській міській громаді. Він констатував: «У виданому в 2008 р. томі «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Чернігівська область» у розділі «Мартиролог» оприлюднені прізвища 3529 мешканців Чернігова, які за-

гинули від голоду. Попри всі рішення, вказівки та обіцянки, досі політико-економічна еліта та громада міста не спромоглися вшанувати пам'ять цих жертв комуністичного режиму меморіальним знаком. Для них це виявилось НЕ актуальним, а слова про пам'ять — формальний ритуал... Тоді як вчителі та викладачі жаліються, що дітям нема куди покласти квіти і вклонитися загиблим. Не говорячи вже, що такі меморіальні знаки в столиці Чернігівщини символізували б шану й пам'ять жертвам усього регіону».

Історики наголосили, що знання історії Голодомору, як і інших російсько-комуністичних злочинів, теж є інструментом для українського суспільства у вирішенні проблем сьогодення, відбитті російської агресії.

Автори передали примірник своєї книги колективу ліцею.

Олександр МАЙШЕВ,
член Національної спілки журналістів України

Реконструкція Красної площі

Насамперед, планується заміна клинкеру на центральній площі Чернігова. Також заміна водогону та каналізаційного колектора біля площі. Під час реконструкції площі її перекриватимуть.

Начальник управління житлово-комунального господарства міськради Ярослав Куц розповідає: «Спочатку робиться заміна каналізаційного колектора та водопроводу. Після цього вручну знімаємо клинкер, перебираємо його, той, що залишиться, — вкладаємо в центр площі. Що стосується проїжджої частини — ми робимо велосипедні доріжки червоним клинкером. Сама дорога — це червоний граніт. Все це кладеться на бетонну основу.»

Точної вартості робіт поки не порахували. Ярослав Куц додає: «Водогін та каналізація — це десь біля 20 млн. Площа — приблизно ну 40-45 мільйонів. Це в залежності від вартості каменю.»

Роботи планують розпочати після розробки проекту і отримання експертизи. Завершити —

до дня міста, 21 вересня.

Голова обласної організації «Українського товариства охорони пам'яток історії та культури» Костянтин Ягдовський зазначає, що цього року виповнюється 85 років, як всю Красну площу встелили бруковкою. «Сама поверхня, ми бачимо, нерівна. Тут є залишки фундаментів, торгівельних рядів, які знаходилися на цій площі, інших будівель. І тому треба це вирівнювати і вкладати цю бруковку по-новому. Але перед цим потрібно робити весь комплекс археологічних досліджень, передбачених чинним пам'яткоохоронним законодавством. Без цих попередніх робіт, без усіх погоджень нія-

кі роботи неможливі.»

Сергій Леп'яко, доктор історичних наук, професор, автор книг з історії міста: «Треба, поперше, дати якісний проект, це повинні обговорити історики, археологи, всі зацікавлені люди. Площа — це не власність міської ради, площа це власність громади Чернігова. Наприклад, археологія може дати абсолютно несподівані знахідки. Скажімо, там, де робили ковзанку, великі засипані підвали торгових рядів. Я не знаю, якої вони глибини: може, 2-3 метри, а може 5-7. А може, по ходу треба буде подивитися і ті підвали перекрити й зробити там підземне кафе.»

Має запитання професор

Леп'яко і щодо перекладання клинкеру. Його, за попередніми розрахунками, з 12 тисяч квадратних метрів залишиться близько 7 тисяч.

«Оскільки ця бруківка пережила дві світові війни й купу подій, ми бачимо, що її вже перекладали. От вона різного обпалення, з різної глини зроблена. Але найкраща — це ось ця темна. І найкраща бруківка у нас з цього боку, де вона була покладена за голландською технологією. Ось це бруківка початку 20 сторіччя. Бачимо, що вона залишилась майже цілою. Хочу нагадати, є фотографії, тут їздили танки, величезне навантаження, і те, що було покладено більше ста років тому, собі живе й далі. Порівняємо з тим, що розвалюється, що зроблено, покладено буквально кілька років тому. Чи дадуть нам гарантію, що воно буде так само? Ми маємо справу з історичною пам'яткою, бо і Красну площу подивитися теж приїжджають, як і наші церкви.»

UA: Чернігівська хвиля